

hárommillió turista, aki hazánkba érkezik, és most már rendre nagyszerű külföldi művészeti teljesítményeket lát a múzeumokban és egyéb helyszíneken, fesztiválokon, végre találkozók az élő magyar művészetrel is. Hiszen semmivel sem vagyunk alacsonyabb rangúak, mint Európa bármely kulturális közössége. Reméljük, hogy amint feláll az Akadémia új vezetősége, elnöksége, tagozatvezetői október végén, novemberben, színre tudunk lépni a programmal.

Az Akadémia tagsági feltételét illetően – ezzel kapcsolatban nagyon sok újságírói félreértés akadt – három kritériumot határoztunk meg az elmúlt húsz évben. Semmiféle vezetői presszió nem érvényesült eddig és ezután sem fog.

Először is fel kell mutatni egy teljes, elismert életművet. Tehát nem a kezdő tehetségek és nem a kibonta-

kozó alkotók helyszíne a Magyar Művészeti Akadémia, hanem a beérett művészek, a vitathatatlan életművek gyűjtőhelye minden művészeti ágban. Másodikként olyan közéleti érdeklődés szükséges, amelynek alapja az a meggyőződés, hogy kulturális élet nélkül felemelkedés nem lehetséges. Nemzeti termékeink közül a kultúra a legmagasabb színvonalú és legexportképesebb árucikk. A tudásból, az alkotásból, a tehetségből megélhetne ez az ország. Ezért pedig keményen meg kell dolgoznia az Akadémiának is. A harmadik kritérium pedig a művekben is állandóan kifejezésre juttatott, biztos és félreérthetetlen nemzettudat. Enélkül nem érezzük magunkhoz közelállónak és társnak azokat az akár egyébként kiváló művészeket, akik ezt a magyar nemzetközösséget nem vállalják, vagy ez ellen bárhol, bárhol aknamunkát folytatnak.

JÓNÁS ISTVÁN Alkotókkal együttműködő Magyar Rádió

Szinte minden közelmúltbéli korszakban úgy gondolták, hogy a Magyar Rádió a kultúra mentsvára, amikor már mindenütt minden elveszett, akkor a Rádióban lesz helye a magyar nyelvnek, a kultúrának és az alkotóknak. Ez évről évre, évtizedről évtizedre így zajlott. A hazai közmédia rendszerében zajló átalakulás kellős közepén sokan várakozva figyelik, hogy vajon a Magyar Rádió meg tudja-e őrizni ezt a fajta szerepét? A Magyar Rádióban a munkatársaimmal együtt a válaszokat keressük.

A rendszerváltás előtti kultúrpolitika korszakában az irányított irodalmi adaptációgyártás, ami a Magyar Rádióban zajlott, az első látásra nagyon vonzó volt, hisz soha annyi hangjáték nem készült, mint a hetvenes-nyolcvanas években. Ugyanakkor ezeknek a hangjátékoknak az értékét mai szemmel nézve nem tudjuk megbecsülni. Nem felbecsülni, hanem megbecsülni, mára szinte értékelhetetlenek. Soha nem fordult meg annyi költő, író a rádióstúdiókban, mint akkor. Mit kezdjünk azzal az örökséggel, ami a Rádió esetében hangfelvételen megmaradt? Mindig volt olyan szerkesztőség, mindig voltak olyan szerkesztők, akik személyes közszolgálati küldetésnek tartották az irodalom szerepeltetését. Ebben az új közmédia rend-

szemben ugyan megvan az örökség, óriási mennyiség-ről beszélünk, sőt nem is csak a Magyar Rádióról, hanem most már két televízió, egy hírügynökség összegyűjtött anyagával szembesülünk. De mit lehet ma ezzel kezdeni? És mit lehet azzal az új szervezettel, azzal az új vállalati felépítéssel kezdeni, ami homlokegyenest más, mint mondjuk tavaly ilyenkor? Ez persze első látásra csak azok gondja, akik ezekben az intézményekben dolgoznak. Főjjön a vezetők feje! De előbb-utóbb a hallgató is kíváncsi rá, és főleg kíváncsi az író, az alkotó, aki megszokta, hogy így vagy úgy, de a művével megjelenhetett a Rádióban.

Vajon érdemes-e táplálni azt a reményt, hogy a közszolgálati Magyar Rádió az egyetlen és kizárólagos mentsvára a kultúrának és az irodalomnak? Mert ez az elvárás minden más médiumot föl is ment az alól, hogy ezzel foglalkozzon. Újra és újra megfogalmazódik, hogy a közszolgálati Rádiónál szülessenek hangjátékok, rendeljen irodalmi műveket, a költők szerepelhessenek itt rendszeresen, a Rádió adjon munkát a rendezőnek, dramaturgnak, színésznek. Hiszen ez olyan közszolgálati feladat, amire a köz jelentős, a törvény megjelenése óta előre kiszámítható milliárdokat költ. Vajon képes-e a közszolgálati Magyar Rádió egyedül ezt megőrző és megrendelő szerepet viselni, kell-e, el lehet-e várni tőle, és vajon csak a hagyományos sugárzott rádiózás legyen erre az eszköze? Amikor 1935-ben Cs. Szabó László a Magyar Rádió irodalmi vezetőjeként átvette Németh Lászlótól a stafétabotot, akkor feljegyezték, hogy lényegében nem csinált mást, mint hogy

több tartalmat, több műsort, több értéket hozott a Rádióba. Akkor születtek a tudományos, irodalmi, világirodalmi műsorok. Azt gondolta, hogy egy teljes kínálatot kell nyújtani, hiszen a közszolgálati Rádióknak ez a dolga.

Képes-e a közszolgálati Rádió ennyire sokféle elvárásnak megfelelni? Ez olyan dilemma, amire nem tudjuk még pontosan a választ. A szervezeti átalakítás, részben segít ennek a megválaszolásában, hiszen most a korábban külön szervezetben – ezért általában kevés hatékonysággal – dolgozó szerkesztőségek tagjai most összetehetik a tudásukat, a hozzáértésüket, akár még a technológiájukat is. Lehetséges-e a hagyományos módon minden korosztályt megkínálni azzal az értékes tartalommal, amibe az irodalmat is beleértjük? Vajon a közszolgálati Rádió képes-e elérni a tizenkét év alatti hallgatókat akkor, amikor a felmérések azt mutatják, hogy ez és az alatta levő korosztály nem hallgat rádiót? A Magyar Rádió Kossuth adóján évtizedek óta fut a Jó éjszakát című gyermekmese műsor, amelyben klasszikus és mai, kortárs meséket mondanak, valamint egy folytatásos gyermekhangjáték jelentkezik. Az induláskor mindenki úgy vélte, hogy a Kossuth Rádió erre a fél nyolckor kezdődő műsorsávjára majd gyerekhallgatókat lehet toborozni. Nem lehetett. Kiderült ugyanakkor, hogy a gyerekhallgatók szülei, nagyszülei remek „médiások”, rajtuk keresztül könnyen el lehet jutni a gyerekekhez. Ez azt is jelenti, hogy a közszolgálati Rádió – legalábbis egyik csatornán – teljesen lemond erről a korosztályról. Megteheti-e, és dönthet-e úgy, hogy ezt a korosztályt nem a hagyományos sugárzott műsorban éri el, hanem az interneten, a Facebookon? Most egy kísérletbe kezdünk. Hamarosan olyan mesesorozatot indítunk el, amelyet mai írók írnak, de a történet a hagyományos hangjáték-forma mellett megjelenik minden héten a Facebookon is. A gyermek internetezők beleszólhatnak ebbe a történetbe, alakíthatják a mesét. Mint egy közös mesehallgatás, amikor mesélő ember ül középen, körben a gyerekek, akik kérdésekkel, megjegyzésekkel formálják a cselekményt. De ez azt is jelenti, hogy erről a korosztályról mi már nem rádióhallgatóként gondolkodunk, hanem az internet, a Facebook használójaként.

Dönthet-e a közszolgálati Rádió úgy, hogy a kultúra megőrzésben és kultúra közvetítésben a hagyományos műsorsugárzással nem próbálkozik, mert annak hatása, eredménye nem érzékelhető. Inkább

személyes kapcsolatba kíván lépni a hallgatóival. Nevezetesen nem rádióműsort csinál, nem facebookozik, nem internet-oldalakat gyűjt, hanem produkciókat hoz létre. Egyébként ennek is volt előélete a Magyar Rádió történetében. A rádiósínházi előadások, a hangjátékok egy része közönség előtt zajlott. Az írói felolvasások szintén. Nem is készült mindig hangfelvétel. Visszatérjen-e a Magyar Rádió ehhez a nagyon régi és nagyon hagyományos kultúra közvetítési módszerhez.

Látják, hallják a rádió átalakulásával, megújulásával kapcsolatban számtalan kérdésünk van, amelyekre még nem találtunk végleges választ. De létezik már néhány, amire igen. Az biztos, hogy újra – és nem csupán szavakban – partnernek tekintjük az alkotókat. Az író, a költő és a dramaturgot. Nemcsak riportalanyoknak, nemcsak kellékeknek egy műsorhoz. Nem csupán formálisan, hanem valóságosan is komolyan fogjuk venni írók, költők, dramaturgok, rendezők véleményét akkor, amikor a jövő évad rádiós hangjátékaihoz az irodalmi alapanyagot kiválasztjuk. Biztos vagyok benne, hogy egy ilyen válogatás során, lesz véleményük arról, hogy a rendszerváltás óta elmúlt húsz év történetéből mit szeretnének hangjátékban viszonhaltani. Biztos vagyok benne, hogy lesz véleményük, amikor össze szeretnénk gyűjteni a Kárpát-medence országainak rádióra alkalmazható irodalmi alkotásait, amelyek megmutatják, hogy például Szlovéniában, Lengyelországban vagy éppen Szlovákiában miként alakult át a világ.

A Magyar Rádióban minden hónapban készül két-három új hangjáték. De a teljes kínálatnak – hangjátékoknak, adaptációknak – ez jelenleg legfeljebb a fele, a többség ismétlés. Ezek értékek és a nemzeti kultúra részei. De mindössze két-három új darab elkészítésére van forrás. A 2012. év lesz az, amelynek során a társult közmédiák végiggondolják, hogy a külön-külön rendelkezésre álló szellemi és anyagi erőforrásokat hogyan lehet egymás mellé tenni, hogy ebből a rádióban és a televízióban értékes tartalom szülessen.

Azt viszont ígérhetem, hogy olyan korszaka következik a magyar közmédiának, amelyben számos formában kívánjuk megjelentetni azt, amit létrehoz a kultúra. Nem csupán CD-re és nyomtatott formákra kell gondolni. Hamarosan rövid, letölthető versekkel jelentkezünk. Számtalan olyan új formára, megoldásra van szükség, amivel a kulturális értéket a lehető legtöbb emberhez eljuttathatjuk.